

INTENT DE NIDIFICACIÓ DEL FLAMENC *Phoenicopterus roseus* AL SALOBRAR DE CAMPOS (MALLORCA) A 2006

Pere GARCÍAS ¹

SUMMARY.- *Breeding attempt by the flamingo Phoenicopterus roseus at the Salobrar de Campos (Mallorca) salt pans in 2006.* An attempt at breeding is described for a group of some 140 flamingos at the salt pans during July and August 2006. About 20 nests were constructed but egg-laying was not confirmed. The nesting area was abandoned in October and numbers declined steadily to just 3 individuals at the beginning of December. An analysis has also been made of other new sites where flamingos have bred, or attempted without success, in recent years within the Iberian peninsula.

Key words: Flamingo, *Phoenicopterus roseus*, breeding attempt, Salobrar de Campos, 2006.

Paraules clau: Flamenc, *Phoenicopterus roseus*, intent de cria, Salobrar de Campos, 2006.

¹ c/ Femenies, 44, 8, 07013 Palma de Mallorca, Balears
perejota@gmail.com

El flamenc *Phoenicopterus roseus* és una espècie monotípica de distribució paleàrtica meridional i africana (CRAMP & SIMMONS, 1977). Fins a 2002 se considerava com la subespècie *P. ruber roseus* mentre que la subespècie nominal *P. ruber ruber* se distribuïria per centramèrica i les Galápagos (AERC-TAC, 2003). Actualment l'espècie se distribueix pel sud de França i sud d'Espanya fins a Kazakhstan; nord, oest i est d'Àfrica fins a Sud-àfrica; l'Orient Mitjà fins a l'Índia i Sri Lanka i les illes de Cap Verd (CRAMP & SIMMONS, 1977 i DEL HOYO *et al.*, 1992).

Cria a llacs alcalins o hipersalins, fonamentalment de conques endorreiques, salines i llacunes costeres amb grans extensions de fang, normalment en gran nombre de colles. Les colònies més importants d'Àfrica se concentren als llacs de la vall del Rift, a Àfrica oriental, als llacs Baringo, Turkana, Ele-

menteita, Natron, Nakuru i diverses llacunes més petites però també crien al Banc d'Arguin, a Mautitània, i de manera irregular als llacs salats de Tunísia, Marroc i a certes llacunes litorals sud-africanes. A Àsia cria als llacs esteparis del Kazakhstan, Iran i a certs llacs de l'Índia (CRAMP & SIMMONS, 1977).

A Europa les colònies més importants són a la Camarga, a la desembocadura del Roina, a França, on s'hi concentren unes 15.000 colles de mitjana, encara que amb notables variacions entre anys (CRAMP & SIMMONS, 1977), i a la llacuna de Fuente de Piedra, a Màlaga, on criaren entre 2.083 i 19.500 colles entre 1985 i 1999 (MARTÍ *et al.* 2003). Així i tot a Espanya coincidint amb una protecció més eficaç tant de les aus com de les àrees de cria, s'ha constatat en els darrers anys una sèrie de colonitzacions de nous llocs de nidificació que, si bé alguns d'ells encara no estan consoli-

Foto 1. Concentració de flamencs *Phoenicopterus roseus* a la barra on construïren els nius al Salobrar de Campos. Foto: Jaume Llinàs.

dats, hi ha esperances que esdevinguin nuclis estables.

— Delta de l'Ebre, a Tarragona, on des del 1993 hi crien amb una mitjana de 503 a 1.500 colles en 8 anys.

— Marismas del Guadalquivir, Sevilla, han criat diversos anys surant el 1984 més de 3.800 polls coincidint amb un any excepcionalment plujós. Els darrers anys foren en 1996 (1.200 colles), 1997 (700 colles) i 2001 (2.539 colles).

— El Fondo, Alacant, on el 1997 hi criaren 800 colles i 1.000 el 1998.

— Salines de Santa Pola, Alacant, 99 colles el 1992 i més de 400 el 2001.

— Llacuna de Pétrola, Albacete, on el 1999 criaren més de 81 colles i en 2000 en foren 300.

Dades extretes de MARTÍ & DEL MORAL (2003) de diverses fonts i MADROÑO *et al.* (2004).

Degut al seu caràcter oportunista els flamencs poden intentar nidificar a

Photo 1. Group of flamingos Phoenicopterus roseus on the bar where they constructed their nests at the Salobrar de Campos. Photo: Jaume Llinàs.

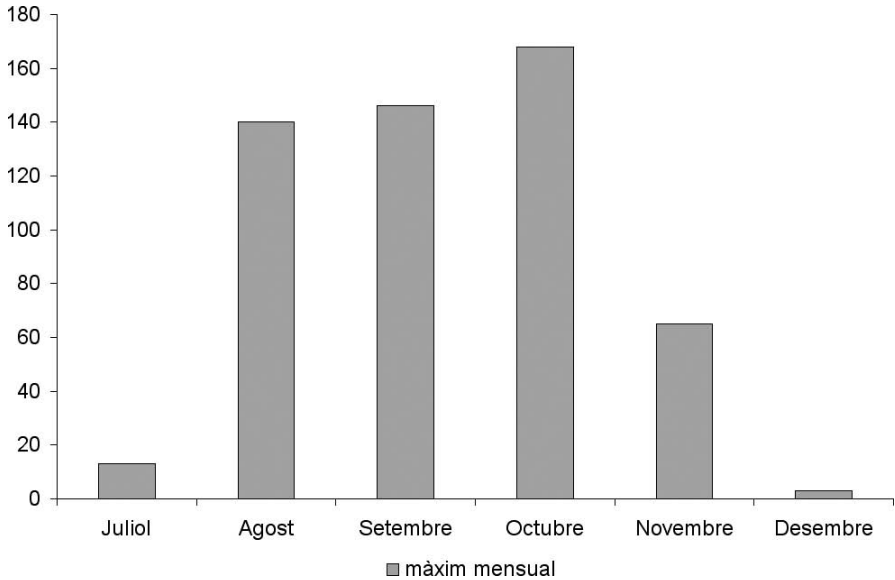
nous llocs on, o bé no hi han criat mai, o bé hi criaven en el passat, sobretot els anys plujosos ja que depenen dels nivells de l'aigua, principalment al final de l'època de cria, a finals de juliol, quan la calor de l'estiu i la manca de precipitacions ha assecat molt les llacunes (CRAMP & SIMMONS, 1977 i DEL HOYO *et al.*, 1992). Sovint aquests intents fallen degut a diversos motius com la inexperiència dels reproductors, moltes vegades joves que crien per pri-

mera vegada, depredació, assecament de la llacuna, manca d'aliment i diversos factors de difícil avaluació (MATAMALA, 2000 i MATAMALA & AGUILAR, 2003). En els darrers anys s'han constatat els intent de cria a:

— Laguna de Manjavacas, Conca, el 1999.

— Laguna Larga de Villacañas, Toledo, en 2000 i 2001.

— Alcázar de San Juan, Ciudad Real, en 2000.

Gràfica 1. Màxims mensuals de flamenc *Phoenicopterus roseus* al Salobrar de Campos en 2006.

Graph 1. Monthly maxima for the flamingo *Phoenicopterus roseus* at the Salobrar de Campos in 2006.

— Veta la Palma, marismas del Guadalquivir, Sevilla, en 2000 i 2001.

— Salinas Aragonesas, desembocadura de l'Odiel, Huelva, des de 1989.

— Salines de Torrevella, Alacant, en 2001.

Dades extretes de MARTÍ & DEL MORAL (2003) de diverses fonts i MADROÑO *et al.* (2004).

Així mateix a Internet se recullen diversos intents de cria a altres llocs com:

— Salines de Calp, Alacant, entre 10 i 15 colles en 2000 (ZARAGOZÍ *et al.*, 2002)

— Salines del cabo de Gata, Almeria, el 1990 construïren 388 nius i pongueren 3 ous però abandonaren les postes pels destorbis de persones i, sobretot, l'entrada de senglars *Sus scrofa* a la

zona dels nius. Els darrers 15 anys hi ha hagut diversos intents de cria sense èxit (MATAMALA, 2000).

OBSERVACIÓ

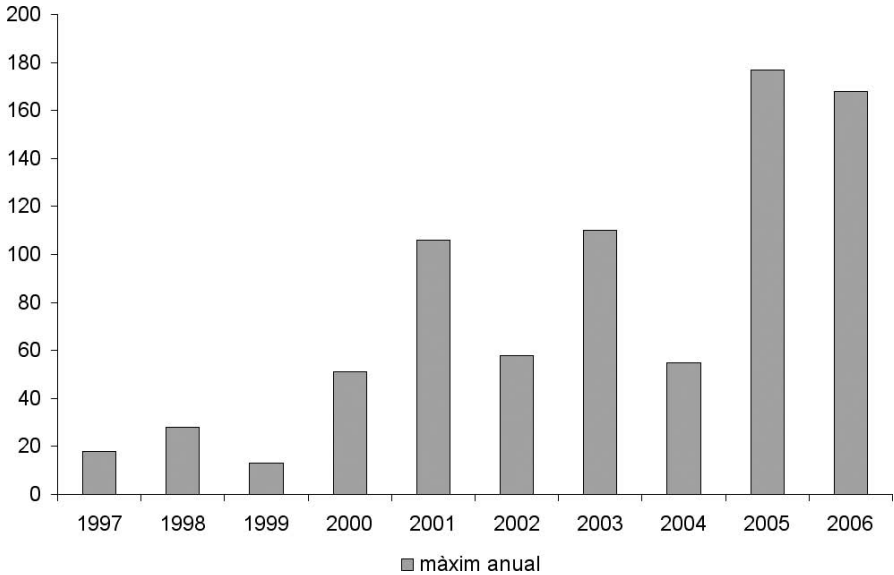
L'estiu de 2006 se registrà una concentració elevada pels registres anteriors a l'estiu al Salobrar. A principis de juliol sols hi havia dos exemplars però varen augmentar molt ràpidament (gràfica 1);

6 de juliol: 2 ex. (Jordi Muntaner *com pers.*)

19 de juliol: 13 ex. (Maties Rebas-sa *com pers.*)

13 d'agost: 140 ex. (Jordi Muntaner *com pers.*)

9 de setembre: 146 ex. (Maties Rebas-sa *com pers.*)

Gràfica 2. Màxims anuals de flamenc *Phoenicopterus roseus* dels darrers 10 anys al Salobrar de Campos en qualsevol mes.

Graph 2. Annual maxima for the flamingo *Phoenicopterus roseus* in the last 10 years irrespective of month.

3 d'octubre: 168 ex. (Jordi Muntaner *com pers.*)

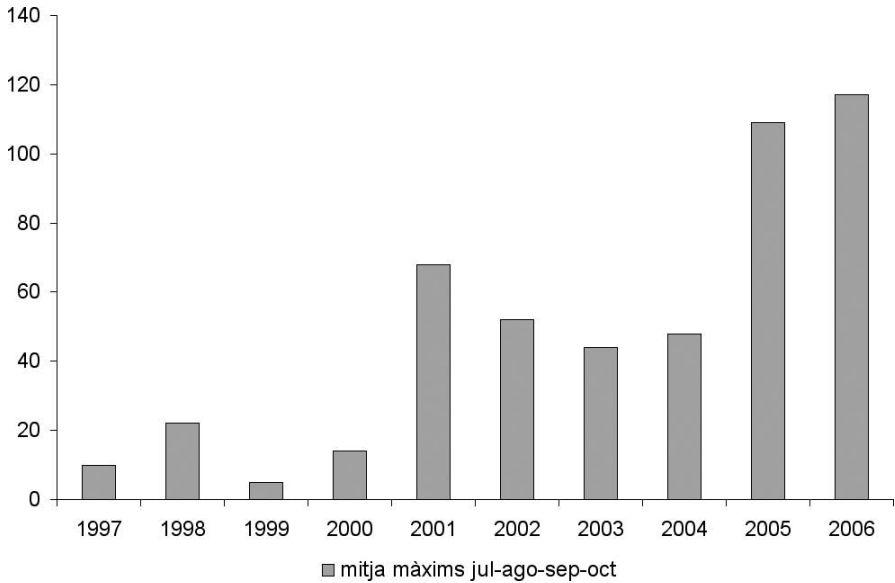
6 de novembre: 65 ex. (Jordi Muntaner *com pers.*)

6 de desembre: 3 ex. (Jordi Muntaner *com pers.*)

Així des de mitjan juliol fins a principis de novembre hi va haver el màxim d'exemplars dels darrers 10 anys sols superat pel 2005 quan se registrà un màxim de 177 exemplars a l'octubre (REBASSA *et al.* 1998 i 2003, SUNYER *et al.* 1999, RIERA *et al.* 2001, GONZÁLEZ *et al.* 2000 i 2002, SUÁREZ *et al.* 2004 i 2005 i MARTÍNEZ *et al.* 2006) (vegeu-ne gràfica 2).

En diverses visites al mes d'agost se pogueren observar comportament de festeig entre diversos individus adults amb estirades de colls, encreuament de becs i

reverències a més de l'estufament de les plomes del dors. Totes aquestes manifestacions es feien en grup i sempre damunt o molt prop d'una barra entre dos estanys desproveïda de vegetació. El 20 i el 28 d'agost aquests festeigs eren constants i acompanyats de vocalitzacions diverses. També s'observaven diversos individus ajaguts en una postura presumiblement d'incubació. Durant gairebé tot el mes d'agost els adults sempre estaven al mateix lloc, és a dir, damunt la barra, mentre els immadurs s'alimentaven als estanys propers formant com una espècie de guarderia al càrrec de tres o quatre adults. Tots els joves eren individus envoltats que, si bé presentaven el plomatge grisós típic dels joves, eren de la mateixa mida dels adults, és a dir, havien arribat volant i no eren polls de l'any.

Gràfica 3. Mitja aritmètica dels màxims dels darrers 10 anys als mesos de juliol, agost setembre i octubre per a observar l'increment de la presència de flamencs *Phoenicopterus roseus* al Salobrar de Campos.

Graph 3.. Arithmetic means of the maxima in the last 10 years for the months of July, August, September and October to demonstrate the increase in presence of flamingos *Phoenicopterus roseus* at the Salobrar de Campos.

El 2 de setembre José Luís Martínez i l'autor feren una visita a les salines per a capturar qualche exemplar de limícola per a la recollida de mostres pel control de la grip aviària. Com que la col·locació dels filats se feia relativament prop de la barra que ocupaven els flamencs (foto 1) poguérem veure que allà hi havia fins a 20 nius de forma troncocònica fets de l'arena fangosa de la barra i que tot l'indret estava molt trepitjat i ple d'excrements així com de gran quantitat de plomes el que indicava un ús intensiu per part de les aus. Per evitar molèsties a les aus se decidí no tornar entrar als estanys per la qual cosa no hi ha fotografies.

En setmanes posteriors les aus encara freqüentaven aquesta barra però a mitjan d'octubre totes se desplaçaren a uns altres estanys, al camí de sa Barrala, on ja romangueren fins que, de mica en mica, anaren marxant.

DISCUSSIÓ I CONCLUSIÓ

És indiscutible l'atracció que té el Salobrar pels flamencs. Si bé la seva presència no és constant al llarg de l'any hi ha vegades que s'hi concentren en gran nombre. A la gràfica 3 s'observa com en els darrers 10 anys l'increment d'exemplars als mesos de juliol, agost, setembre i octubre ha estat constant

(REBASSA *et al.* 1998 i 2003, SUNYER *et al.* 1999, RIERA *et al.* 2001, GONZÁLEZ *et al.* 2000 i 2002, SUÁREZ *et al.* 2004 i 2005 i MARTÍNEZ *et al.* 2006). Aquest intent aïllat possiblement respongui al fort increment de la població del mediterrani occidental, i d'Espanya en concret, el que fa que llocs òptims per a l'espècie es vegin saturats obligant a part de la població a cercar noves contrades adients per a criar.

El que crida més l'atenció són les dates tan tardanes per a l'intent de nidificació ja que a l'agost pràcticament tots els polls de l'any a les colònies tradicionals s'han envolat.

Ja per acabar voldria apuntar que les molèsties a les aus durant el mesos que estigueren al Salobrar possiblement hagin pres part al fracàs de la cria, sobretot el mes d'agost, degut a l'intens trànsit que ha de suportar la carretera des Trenc. També molta gent s'aturava a observar-los des de la carretera cosa totalment tolerada pels flamencs però també hi havia persones que saltaven el canal i s'atracaven a les aus provocant la fugida d'aquestes.

AGRAÏMENTS

Per a la realització d'aquesta nota breu s'han recollit cites d'en Jordi Muntaner i d'en Maties Rebassa i en Jaume Llinàs ha cedit amablement les fotos. A tots ells el meu agraïment.

BIBLIOGRAFÍA

- AERC-TAC, 2003. Associació de Comitès de Registres i Rareses Europeus, i el Comitè assessor Taxonòmic (AERC-TAC). [versió en línia]: <http://www.aerc.be>. [Consulta abril 2004]
- CRAMP, S. & SIMMONS, K. E. L., 1977. *The birds of the Western Palearctic Vol. 1*. Oxford University Press. Oxford.
- DEL HOYO, J. 1992. Family Phoenicopteridae (Flamingos). Pp. 508-527 in: Del Hoyo, J., Elliott, A., & Sargatal, J. eds. (1992). *Handbook of the Birds of the World*. Vol 1. Ostrich to Ducks. Lynx Edicions, Barcelona.
- GONZÁLEZ, J. M., REBASSA, M., J., LÓPEZ-JURADO, C., MARTÍNEZ, O., GARCÍA, D. & COSTA, S. (Compiladors) 2002. *Registres ornitològics*. In Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (2002). *Anuari Ornitològic de les Balears 2001*. 16:83-171. GOB. Palma.
- GONZÁLEZ, J. M., REBASSA, M., J., LÓPEZ-JURADO, C., MARTÍNEZ, O. & PALERM, J. C. (Compiladors) 2000. *Registres ornitològics*. In Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (2000). *Anuari Ornitològic de les Balears 1999*. 14:41-122. GOB. Palma.
- MADROÑO, A., GONZÁLEZ, C. & ATIENZA, J. C. (eds.) 2004. *Libro Rojo de las Aves de España*. Dirección General para la Biodiversidad-SEO/Birdlife. Madrid.
- MARTÍ, R. & DEL MORAL, J.C. (Eds.) 2003. *Atlas de las Aves Reproductoras de España*. Dirección General de Conservación de la Naturaleza - Sociedad Española de Ornitología. Madrid.
- MARTÍNEZ, O., GARCÍA, D., COSTA, S., LÓPEZ-JURADO, C., M., GONZÁLEZ, REBASSA, M. & PONS, A. (Compiladors) 2006. *Registres ornitològics*. In Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (2006). *Anuari Ornitològic de les Balears 2005*. 20:129-249. GOB. Palma.
- MATAMALA, J. J., 2000. *Especies singulares almerienses: el Flamenco rosado*. [versió en línia]: http://www.almediam.org/articulos/articulos_012.htm. [Consulta: 14 d'abril de 2007]
- MATAMALA, J. J. & AGUILAR, F. J. 2003. *Humadales almerienses*. Centro de Estudios de Ecología y Medio Ambiente del Río Almanzora, [versió en línia]: [http://www.dipalme.org/Servicios/Anechos/anexosia.nsf/VANexos/IEA-EMCH-C17/\\$File/EMCH-C17.pdf](http://www.dipalme.org/Servicios/Anechos/anexosia.nsf/VANexos/IEA-EMCH-C17/$File/EMCH-C17.pdf). [Consulta: 14 d'abril 2007]

- Ministerio de Medio Ambiente (diversos autors) 2005. *Libro rojo de los vertebrados amenazados*. [versió en línia]: http://www.mma.es/secciones/biodiversidad/especies_amenazadas/vertebrados/libro_rojo_vert/pdf/Flamenco.pdf. [Consulta: 14 d'abril 2007]
- REBASSA, M., SUNYER, J., LÓPEZ-JURADO, C., GONZÁLEZ, J. M., PONS, M., MASCARÓ, J., MARTÍNEZ, O & PALERM, J. C. (Compiladors) 1998. *Registres ornitològics*. In Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (1998). *Anuari Ornitològic de les Balears 1997*. 12:133-199. GOB. Palma.
- REBASSA, M., SUÁREZ, M., GONZÁLEZ, J. M., LÓPEZ-JURADO, C., MARTÍNEZ, O & GARCÍA, D. (Compiladors) 2003. *Registres ornitològics*. In Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (2003). *Anuari Ornitològic de les Balears 2002*. 17:115-213. GOB. Palma.
- RIERA, J., GONZÁLEZ, J. M., LÓPEZ-JURADO, C., MARTÍNEZ, O & PALERM, J. C. (Compiladors) 2001. *Registres ornitològics*. In Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (2001). *Anuari Ornitològic de les Balears 2000*. 15:51-155. GOB. Palma.
- SUÁREZ, M., GONZÁLEZ, J. M., REBASSA, M., LÓPEZ-JURADO, C., PONS, A. & MARTÍNEZ, O (Compiladors) 2004. *Registres ornitològics*. In Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (2004). *Anuari Ornitològic de les Balears 2003*. 18:107-211. GOB. Palma.
- SUÁREZ, M., GONZÁLEZ, J. M., REBASSA, M., LÓPEZ-JURADO, C., PONS, A. & MARTÍNEZ, O (Compiladors) 2005. *Registres ornitològics*. In Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (2005). *Anuari Ornitològic de les Balears 2004*. 19:127-240. GOB. Palma.
- SUNYER, J., REBASSA, M., LÓPEZ-JURADO, C., GONZÁLEZ, J. M., COLL, D., ESCANDELL, R., FERNÁNDEZ, J. C., MASCARÓ, J., MARTÍNEZ, O & PALERM, J. C. (Compiladors) 1999. *Registres ornitològics*. In Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (1999). *Anuari Ornitològic de les Balears 1998*. 13:45-126. GOB. Palma.
- ZARAGOZÍ, A., ALCARAZ, A. J. & GOMIS, E. 2002. *Citas ornitológicas*. [versió en línia]: <http://www.naturalicante.com/noticias/Noti-jul-ago-2002/noticias-jul-ago-02.htm>. [Consulta: 14 d'abril de 2007]

(Rebut: 30.04.07; Acceptat: 03.05.07)